

ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Лібералізм як політико-ідеологічна доктрина та політичний рух поєднав у собі всі поняття, якими живе сучасне західне суспільство, він став ідеалом для багатьох країн. Але перенесення західних ідей і досвіду на політичний ґрунт України без урахування її особливостей може призвести до серйозних помилок. На жаль, сьогодні в Україні немає сильної й авторитетної ліберальної партії, тому можна з упевненістю говорити про те, що справжній лібералізм, який проповідує свободу особистості, свободу підприємництва, дійсні демократичні свободи, демократію, жорстке підпорядкування законам усіх членів суспільства, в Україні так і не з'явився. Події Революції гідності показали, що в Україні відчувається сильне тяжіння народу до свободи в усіх сферах життєдіяльності. Саме тому лібералізм – це вихід із складної політико-економічної ситуації, в якій опинилась Україна. Необхідно повернутися до свого національного ліберального досвіду, врахувати його позитивні сторони і помилки [4, с. 251]. *Мета* даної роботи – дослідити особливості ліберальної ідеології та проаналізувати ставлення українців до ліберальних партій.

Біля витоків лібералізму стояв Дж. Локк, який обґрунтував ідею суспільного договору та природного права, коли держава є результатом угоди між людьми. За цією угодою люди передають державі частину своїх прав, але є такі права, що належать їм від народження і не можуть бути ввідчужені. До них належать, насамперед, право на життя, свободу і власність. Ідея індивідуальної свободи є незаперечною, центральною в лібералізмі. Засновники класичного лібералізму вважали, що лібералізм – це заснований на особистій ініціативі і свободі вибору спосіб дій, готовність до сприйняття нових ідей і разом з тим заперечення диктату ідеологій, політики і влади.

Згідно з ліберальним ідеалом мета створення держави, збереження і захист природних прав людини, відносини між окремою людиною і державою повинні мати договірний характер, а верховенство закону є інструментом соціального контролю. У кожному суспільстві громадянським свободам надається пріоритет над політичними, юридичними та моральними нормами [3].

Розвиток лібералізму пройшов ряд етапів. У період «дикого капіталізму» (кін.18-кін.19ст.) домінував класичний лібералізм з його постулатами: саморегуляція ринку та мінімізація ролі держави. Проте з розвитком робітничого руху, появою профспілок та поширенням соціал-демократичних ідей зароджується спочатку соціал-лібералізм, а згодом і неолібералізм.

Якщо неоліберали роль держави обмежували встановленням законів і забезпеченням вільної конкуренції, то соціал-ліберали визнають за необхідність – регуляторне втручання держави в економічні процеси. Це заради вільної конкуренції, протидії монополіям, а також задля соціального захисту населення в умовах капіталістичної, ринкової економіки. Ідеям лібералізму відповідає така форма правління як ліберальна демократія з її ідеями відкритого суспільства.

З 1947 року на основі «Оксфордського маніфесту» діє «Ліберальний інтернаціонал», до якого входить більше 100 партій з усього світу. Найбільш відомими в цій організації є нідерландська Народна партія за свободу і демократію, північноірландська партія «Альянс», російська партія «Яблоко», Ліберальні-демократи Великобританії, Об'єднана демократична партія (Німеччина), Реформістський рух (Бельгія), «Демократичний Альянс» (Південна Африка), «Свобода і Демократія» (Іспанія). У якості спостерігача до альянсу входить українська політична партія «Україна майбутнього» (лідер Святослав Олійник). Соціал-ліберальну ідеологію в Україні сповідує також Європейська партія України (лідер Микола Катеринчук). Із 2013 року вона входить до Альянсу лібералів і демократів за Європу (по суті є об'єднанням ліберальних партій європейських держав) [2]. Принципи ліберальної ідеології було покладено в основу створення Європейського Союзу.

В Україні лібералізм поки не став масовою ідеологією. Вимоги свободи особистості та підприємництва, обмеження втручання держави в бізнес, культуру і особисте життя громадян наразі мало хто розділяє. Ця думка базується на даних соціологічних опитувань і моніторингу громадської думки, які проводяться безліччю соціологічних інститутів. Насправді, дані подібних опитувань в основному співпадають: ліберальний ідеологічний напрям підтримує менше 10% населення, а ліберальні партії – менше 3% [2].

Що стосується вікового розподілу стосовно ставлення до ліберальної ідеології, то слід зазначити, що молоде покоління українців (18-30 років) більш позитивно ставиться до лібералізму, ніж старше покоління (50 років і старші) (див. табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка ставлення до ліберальної ідеології (вік, розподіл, %)

	18-19 р.	30-39 р.	40-44 р.	50-54 р.	Старші 60 р.срапуіі
Позитивно	7.9	7.1	6.7	6.1	5.5
Байдуже	48.7	46.7	45.4	45.2	41
Негативно	22.2	25.6	24	25	24.1
Важко відповісти	22	20.5	24	25.7	29.4

Тобто, молоді люди більш здатні до сприйняття ліберальних принципів, що є однією з ознак становлення ліберальної демократії. Відмітимо і таку тенденцію: ставлення до лібералізму також залежить від культурно-географічних відмінностей. Наприклад, жителі Південної (37,4%) та Східної (26%) України більш позитивно ставляться до ліберальної ідеології, на відміну від жителів Західної (4,9) та Центральної (13,1%) України (див. табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка ставлення до ліберальної ідеології (регіон/ розподіл, %) [2]

	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	4.9	13.1	37.4	26.0
Байдуже	22.2	36.3	23.9	29.9
Негативно	62.3		27.2	27.5
Важко відповісти	10.6	9.3	11.5	16.6

В Україні лібералізм наявний декларативно, бо його індикатори – партії та ліберальна економічна реформа – засвідчують його слабкість у політичній системі України. Слід погодитися з М. Михальченком, який зазначав, що «ліберальні, соціал-демократичні, християнсько-демократичні, консервативні, республіканські ідеї дуже повільно входять у духовний простір українського суспільства. Це, скоріше, «модний одяг» у мисленні невеликих груп інтелігенції, ніж сектори масової свідомості».

Список використаної літератури.

1. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.
2. Гурик М. І. Шумка М. Л. Трансформація специфічних ознак патерналізму в умовах децентралізації в Україні. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29229>
3. Інституція України. К., 2018. 52 с.
4. Донченко С.П. Ліберальні партії України / С.П.Донченко. Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2004 – 379 с.
5. Передвиборна програма ліберальної партії України – <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/peredvibirna-programa-liberalnovi-partivi-ukrayini/>
6. Рудакевич О. М. Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження. Моногор. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 352 с.